1. Jf. sammendrag nr. 2, dom i sag 6/64, Sml. 1954—64, s. 531.

2. JF. sammendrag nr. 1, dom i sag 6/64, Sml. 1954—64, s. 531.

3. Stk. 1 i EØF-traktatens artikel 85 forudsætter en økonomisk vurdering af de forstyrrende virkninger af en aftale og kan derfor ikke fortolkes således, at den anlægger en forhåndsvurdering, f.eks. på en retligt bestemt gruppe af aftaler.

4. Undladelse af at foretage den i forordning nr. 17/62 og 153/62 foreskrevne anmeldelse til Kommissionen kan ikke medføre, at en aftale uden videre bliver forbudt, men kan kun eventuelt have virkning i henseende til fritagelsen efter artikel 85, stk. 3, hvis det skulle vise sig, at den pågældende aftale falder ind under forbudet i artikel 85, stk. 1.

5. Om en aftale er forbudt afhænger udelukkende af, om den i det konkrete tilfælde objektivt set besidder de egenskaber, som i henhold til artikel 85, stk. 1 gør den forbudt.

6. Jf. sammendrag nr. 3, dom i sag 32/65.

7. En aftale er kun egnet til at påvirke handelen mellem medlemsstater, såfremt den på grundlag af objektive, retlige eller faktiske omstændigheder gør det muligt med tilstrækkelig sandsynlighed at forudsige, at den, direkte eller indirekte, faktisk eller muligvis, kan øve en sådan indflydelse på samhandelen mellem medlemsstater, at det med rimelighed kan befrygtes, at den kan hindre virkeliggørelsen af et enhedsmarked mellem medlemsstaterne. I den forbindelse må det navnlig undersøges, om aftalen kan medføre, at der opstår handelsskranker mellem medlemsstaterne på markedet for bestemte produkter.

8. Ved undersøgelsen af, om en aftale bevirker, at konkurrencen begrænses inden for fællesmarkedet, må man først se på selve formålet med aftalen i forbindelse med den økonomiske sammenhæng, hvori den skal gælde, idet de i artikel 85, stk. 1 nævnte konkurrenceforstyrrelser må være en følge af alle eller en del af bestemmelserne i selve aftalen.

   Hvis en analyse af disse bestemmelser ikke med tilstrækkelig tydelighed viser, at konkurrencen vil lide skade, må der foretages en undersøgelse af aftalens virkninger, og for at den kan anses for forbudt, må der foreligge omstændigheder, der tilsammen viser, at konkurrencen faktisk er blevet hindret eller mærkbart indskrænket eller fordrejet; i den forbindelse skal konkurrencen vurderes inden for den ramme, hvori den ville udspille sig uden den omstridte aftale.

9. Ugyldigheden af en aftale i henhold til EØF-traktatens artikel 85, stk. 1 rammer kun de dele af aftalen, som er omfattet af forbudet, idet dog hele aftalen bliver ugyldig, såfremt disse dele ikke kan adskilles fra det øvrige indhold. Alle andre kontraktsbestemmelser, der ikke falder ind under forbudet, henhører ikke under fællesskabsretten.

10. En eneforhandlingsaftale kan falde ind under forbudet i artikel 85, stk. 1 på grund af særlige faktiske omstændigheder eller strengheden i de klausuler, der beskytter eneforhandlingen.

    Jf. sammendrag nr. 5, dom i sag 32/65.

I sag 56/65

angående en anmodning, som i henhold til EØF-traktatens artikel 177 er indgivet til Domstolen af appelretten (første afdeling) i Paris for i en sag, som verserer for nævnte ret mellem

SOCIÉTÉ TECHNIQUE MINIÈRE (T.M.)

og

MASCHINENBAU ULM GMBH (M.B.U.)

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen:

1. af EØF-traktatens artikel 85, stk. 1 og forordningerne til dens gennemførelse,
2. af nævnte traktats artikel 85, stk. 2,

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af: præsidenten Ch. L. Hammes, afdelingsformand L. Delvaux, dommerne A. M. Donner, A. Trabucchi og R. Lecourt (refererende),

generaladvokat: K. Roemer
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Præmisser

Ved en den 19. november 1965 til De europæiske Fællesskabers Domstol fremsendt kendelse af 7. juli 1965 har Cour d'Appel Paris (1. afdeling) i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forskriftsmæssigt anmodet fællesskabsdomstolen om en præjudiciel afgørelse af nogle spørgsmål vedrørende fortolkningen af nævnte traktats artikel 85.

Spørgsmålene lyder således:

»1. Hvorledes vil Rom-traktatens artikel 85, stk. 1 og de forordninger, der af Fællesskabet er udstedt til gennemførelse heraf, være at fortolke med hensyn til aftaler, som uden at være anmeldt, indrømmer en »ret til eneforhandling«, og som

— ikke forbyder den forhandlingsberettigede at reeksportere de fra leverandøren aftagne varer til andre markeder inden for EØF;

— ikke forpligter leverandøren til at forbyde sine forhandlingsberettigede i de øvrige fællesmarkedslande at sælge hans produkter i det hovedsalgsområde, som han har overdraget den forhandlingsberettigede, med hvem han har sluttet kontrakt;

— ikke begrænser adgangen for forhandlere og forbrugere, der har hjemsted i den forhandlingsberettigedes område, til at skaffe sig leverancer ved parallelimport fra forhandlingsberettigede eller leverandører i de øvrige fællesmarkedslande;

— forbyder den forhandlingsberettigede at sælge maskiner, som kan konkurrere med de produkter der er omfattet af eneforhandlingskontrakten, uden leverandørens forudgående tilladelse?

2. Rammer ugyldigheden efter Rom-traktatens artikel 85, stk. 2 hele kontrakten, hvis denne indeholder en bestemmelse, der er forbudt efter samme artikels stk. 1, eller kan den efter omstændighederne være begrænset til den forbudte bestemmelse?«

V e d r ø r e n d e D o m s t o l e n s k o m p e t e n c e

Société Technique Minière, sagsøgeren ved Cour d'Appel Paris, klager over, at nævnte ret under dække af fortolkningsspørgsmål i virkeligheden har stillet nogle spørgsmål vedrørende traktatens anvendelse, som alene de nationale domstole er kompetente til at tage stilling til.

I medfør af EØF-traktatens artikel 177 træffer Domstolen præjudicielt afgørelse om fortolkningen og gyldigheden af Fællesskabets retsregler;

efter samme artikel kan enhver ret i en af medlemsstaterne anmode Domstolen om at afgøre et sådant spørgsmål, hvis den »skønner, at en afgørelse af dette spørgsmål er nødvendig, før den afsiger sin dom«;

Domstolen kan således ikke foretage en vurdering af, ud fra hvilke grunde den nationale ret har ment, at der foreligger en sådan nødvendighed;

Domstolen er ejheller kompetent til at træffe afgørelse om traktatens anvendelse i en konkret sag, men den kan udlede sådanne fortolknings- eller gyldighedsspørgsmål, som er omfattet af dens kompetence, af sagens omstændigheder;

under hensyn til, at det er nødvendigt at nå frem til en hensigtsmæssig fortolkning af de omtvistede retsregler, er det i øvrigt berettiget, når den nationale ret gør rede for de konkrete retlige rammer, inden for hvilke der ønskes en fortolkning;

Domstolen kan således af den af Cour d'Appel Paris givne fremstilling af den retlige situation uddrage de enkeltheder, der er nødvendige for forståelsen af de rejste spørgsmål og for formuleringen af et sagligt korrekt svar.

Om det 1. spørgsmål, der vedrører fortolkningen af artikel 85, stk. 1

Domstolen anmodes om at fortolke artikel 85, stk. 1 med hensyn til »aftaler, som, uden at være anmeldt«, på visse betingelser indrømmer »en ret til eneforhandling«.

Manglende anmeldelse

En aftale mellem virksomheder er efter traktatens artikel 85, stk. 1 kun uforenelig med fællesmarkedet og dermed forbudt, hvis den opfylder forskellige betingelser, som ikke så meget vedrører dens retlige karakter som dens forhold til »handelen mellem medlemsstater« og til »konkurrencen«;

den nævnte bestemmelse forudsætter således en bedømmelse af aftalens forstyrrende virkninger ud fra to synspunkter, der indebærer et skøn over den økonomiske sammenhæng, og kan herfor ikke fortolkes som indeholdende en forhåndsvurdering vedrørende en retligt bestemt gruppe af aftaler;

En kontrakt, hvorved en producent overdrager eneforhandlingen af sine produkter inden for et bestemt område til en forhandler, falder altså ikke automatisk ind under forbudet i artikel 85, stk. 1;

den kan imidlertid opfylde betingelserne i denne bestemmelse, såfremt der foreligger særlige faktiske omstændigheder, eller der er fastsat særlig strenge klausuler til beskyttelse af eneforhandlingsretten;

da forordningerne nr. 17/62 og nr. 153/62 ikke har kunnet udvide det i artikel 85, stk. 1 indeholdte forbud, fører undladelsen af at foretage den i disse forordninger fastsatte anmeldelse til Kommissionen ikke ipso jure til, at en aftale må anses for forbudt, men kan kun efter omstændighederne være af betydning for en dispensation i medfør af artikel 85, stk. 3, hvis det skulle blive konstateret, at aftalen falder ind under forbudet i artikel 85, stk. 1;

om en sådan aftale er forbudt, afhænger alene af, om den efter omstændighederne i det konkrete tilfælde objektivt set opfylder de i artikel 85, stk. 1 opregnede betingelser.

Betingelsen om en aftale »mellem virksomheder«

For at falde ind under nævnte forbud må aftalen være indgået mellem virksomheder;

ved den nævnte bestemmelse skelnes der ikke mellem, om aftaleparterne virker på samme omsætningstrin (såkaldte »horisontale« aftaler) eller på forskellige trin (såkaldte »vertikale« aftaler);

en aftale, der ved en bestemmelse »indrømmer en eneforhandlingsret«, kan således opfylde ovennævnte betingelse.

Forholdet til handelen mellem medlemsstater.

Endvidere må aftalen »være egnet til at påvirke handelen mellem medlemsstater«;

denne bestemmelse tydeliggøres ved, at artikel 85 efter de indledende ord gælder for aftaler, som »er uforenelige med fællesmarkedet«; og formålet med den er at afgrænse forbudets anvendelsesområde på den måde, at den tvinger til en forudgående vurdering af, om den pågældende aftale kan være til hinder for oprettelsen af et enhedsmarked mellem medlemsstaterne;

kun for så vidt aftalen kan påvirke handelen mellem medlemsstater, er den herigennem opståede forstyrrelse af konkurrencen underkastet det fællesskabsretlige forbud i artikel 85, og i modsat fald falder den ikke ind under denne bestemmelse;

denne betingelse er kun opfyldt, hvis det på grund af samtlige objektive, retlige eller faktiske forhold kan forudses med tilstrækkelig sandsynlighed, at aftalen direkte eller indirekte, faktisk eller muligvis kan øve indflydelse på varehandelen mellem medlemslandene;

om en aftale, hvorved der »indrømmes en eneforhandlingsret«, falder ind under artikel 85, afhænger derfor navnlig af, om aftalen kan medføre, at der opstår handelsskranker mellem medlemslandene på markedet for bestemte varer og dermed skabes vanskeligheder for den med traktaten tilsigtede gensidige økonomiske integration.

Aftalens forhold til konkurrencen

Endelig må aftalen for at falde ind under forbudet i artikel 85, stk. 1 »have til formål eller til følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen inden for fællesmarkedet«;

disse betingelser skal — hvilket ses af bindeordet »eller« — ikke opfattes som kumulative, men som alternative, og dette medfører, at det er nødvendigt først og fremmest at tage aftalens egentlige formål i betragtning, hvorved der må tages hensyn til den økonomiske sammenhæng, hvori den skal gælde;

de i artikel 85, stk. 1 angivne konkurrenceforstyrrelser må være et resultat af alle eller en del af selve aftalens bestemmelser;

hvis der ved en undersøgelse af disse bestemmelser ikke kan fastslås nogen begrænsning af konkurrencen, der er tilstrækkelig skadelig, må der foretages en undersøgelse af aftalens virkninger; og for at aftalen skal kunne omfattes af forbudet, må der foreligge omstændigheder, der i deres helhed har ført til, at konkurrencen faktisk er blevet hindret eller mærkbart indskrænket eller fordrejet;

herved vil der være at tage udgangspunkt i konkurrenceforholdene, som de ville være uden den pågældende aftale;

navnlig kan det forekomme tvivlsomt, om der foreligger en forstyrrelse af konkurrencen, hvis aftalen netop viser sig at være nødvendig for, at en virksomhed kan trænge ind på et område, hvor den ikke hidtil har virket;

derfor må der ved afgørelsen af, om en kontrakt, hvorved der »indrømmes en ret til eneforhandling«, på grund af sit formål eller sine virkninger må anses for forbudt, især tages hensyn til arten og mængden af de produkter, der er omhandlet i kontrakten, ligesom det må undersøges, hvilken stilling og betydning leverandøren og den forhandlingsberettigede indtager på markedet for disse produkter, om aftalen står alene eller er led i et net af aftaler, om de klausuler, der skal tjene til at beskytte eneforhandlingsretten, er særlig strenge eller om de tværtimod tillader reeksport og parallelimport af de pågældende produkter og derved holder andre afsætningskanaler åbne.

Om det 2. spørgsmål, der vedrører fortolkningen af artikel 85, stk. 2

I medfør af artikel 85, stk. 2 »har de i medfør af denne artikel forbudte aftaler eller vedtagelser ingen retsvirkning«;

denne bestemmelse, der skal sikre traktatens overholdelse, kan kun fortolkes ud fra sin fællesskabsretlige målsætning og må begrænses hertil;

det er kun de dele af aftalen, der falder ind under forbudet, som uden videre er ugyldige, og hele aftalen er kun ugyldig, hvis disse dele ikke kan udskilles fra aftalens øvrige bestemmelser;

alle de bestemmelser, der ikke rammes af forbudet, omfattes herefter ikke af traktaten og skal således ikke bedømmes ud fra fællesskabets retsregler.

På grundlag af disse præmisser,

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de præjudicielle spørgsmål, der er forelagt den af Cour d'Appel Paris ved kendelse af 7. juli 1965, for ret:

Som svar på 1. spørgsmål:

1. **Aftaler, hvorved der »indrømmes en eneforhandlingsret«, opfylder ikke, alene på grund af dens natur, betingelserne for uforenelighed med fællesmarkedet i henhold til traktatens artikel 85, stk. 1.**

   En sådan aftale kan imidlertid i et konkret tilfælde opfylde disse betingelser på grund af bestemte faktiske omstændigheder eller særlige klausuler i aftalen under følgende forudsætninger:

1. Aftalen, hvorved der »indrømmes en eneforhandlingsret«, må være indgået mellem virksomheder, hvorved det er uden betydning, på hvilket omsætningstrin disse virksomheder drives.

2. Alle objektive, retlige eller faktiske forhold må i deres helhed give anledning til en rimelig frygt for, at aftalen direkte eller indirekte, faktisk eller muligvis vil kunne øve indflydelse på varehandelen mellem medlemsstater på en måde, der er egnet til at hindre oprettelsen af et enhedsmarked mellem disse stater.

   I denne sammenhæng må det navnlig undersøges, om aftalen kan medføre, at der opstår handelsskranker mellem medlemsstater på markedet for bestemte produkter.

3. Aftalen må have til formål eller til følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen.

   For så vidt angår formålet, må den nævnte konstatering følge direkte af alle eller en del af eneforhandlingsaftalens bestemmelser.

   Hvis denne forudsætning ikke er opfyldt, må aftalens virkninger undersøges med henblik på at fastslå, om aftalen hindrer eller mærkbart indskrænker eller fordrejer konkurrencen.

   Herunder må man navnlig undersøge strengheden af bestemmelserne om eneforhandlingsretten, arten og mængden af de produkter, aftalen omfatter, hvilken stilling leverandøren og den forhandlingsberettigede indtager på markedet for disse produkter, og hvor mange der deltager i den pågældende aftale, samt i givet fald hvor mange andre aftaler, der hører til samme afsætningssystem.

Som svar på 2. spørgsmål:

Ugyldigheden i medfør af artikel 85, stk. 2 omfatter samtlige aftalebestemmelser, der er uforenelige med artikel 85, stk. 1.

Virkningerne af denne ugyldighed på aftalens øvrige dele skal ikke bedømmes efter fællesskabsretten.

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 30. juni 1966.

A. Van Houtte
Justitssekretær

CH. L. Hammes
Præsident